

FRÅN
Kungl. Gymnastiska
Centralinstitutet
TILL
Gymnastik- och
idrottshögskolan

*En betraktelse av de
senaste 25 åren som
del av en 200-årig historia*

Redaktör Suzanne Lundvall
Gymnastik- och idrottshögskolan
Stockholm 2014

Innehållsförteckning

Del I – En självständig idrottshögskola i Stockholm

Från institution till en högskola för idrottens, skolans och samhällets behov <i>Suzanne Lundvall</i>	11
Mellan akademi och profession <i>Suzanne Lundvall</i>	29
Jubileumsåret <i>John Fürstenbach</i>	76
Studentkåren 2013 <i>Olof Unegård</i>	85

Del II – Utbildning

Läraryrsprogrammet <i>Jane Meckbach & Bengt Larsson</i>	90
Hälsopedagogprogrammet <i>Eva Andersson, Staffan Hultgren, Lena Kallings & Eva Kraepelien Strid</i>	108
Tränarprogrammet <i>Anna Tidén & Jane Meckbach</i>	117
Sport Management <i>Eva Kraepelien Strid & Åsa Bäckström</i>	123
Från magisterkurs till masterexamen <i>Jane Meckbach & Maria Eklom</i>	127
Från idrottsgrenar till idrottslära <i>Gunnar Teng</i>	133

Ledarskap <i>Urban Bergsten & Jan Seger</i>	146
Laboratoriet för Tillämpad Idrottsvetenskap <i>Johnny Nilsson</i>	154
Undervisning inom rörelse, hälsa och miljö <i>Peter Schantz</i>	161
Del III – Forskning	
Forskningen vid GIH åren 1988-2013 <i>Peter Schantz</i>	176
Fysiologisk forskning åren 1988-2013 <i>Björn Ekblom</i>	181
Fysiologisk forskning åren 1988-2002 <i>Jan Henriksson</i>	187
Fysiologisk forskning åren 1992-2013 <i>Kent Sablin</i>	194
Fysiologisk forskning åren 1997-2013 <i>Eva Blomstrand</i>	200
Historisk forskning <i>John S. Hellström & Leif Yttergren</i>	207
Pedagogisk forskning <i>Lars-Magnus Engström, Håkan Larsson, Suzanne Lundvall & Karin Redelius</i>	210
Psykologisk forskning <i>Peter Hassmén & Göran Kenttä</i>	240
Forskning inom rörelselära <i>Toni Arndt</i>	245
Forskning inom temaområdet rörelse, hälsa och miljö samt humanbiologi <i>Peter Schantz</i>	253

Sport innovation <i>Johnny Nilsson</i>	263
Forskarutbildning i idrottsvetenskap <i>Håkan Larsson</i>	272
Om forskningens dolda krafter och exemplet Berit Sjöberg <i>Peter Schantz</i>	275
Del IV – GIH:s lokaler	
Idrottshögskolans lokaler <i>Yvonne Wessman</i>	282
GIH:s nybyggnation 2001 – 2013 <i>Dimiter Perniklijski</i>	286
Världens äldsta idrottsbibliotek <i>Anna Ekenberg & Karin Jäppinen</i>	292
Del V – Konstnärlig utsmyckning	
Smideskonstverket Bollande egyptiska danserskor <i>Karin Törngren</i>	303
Svävar, driver <i>Helena Isoz</i>	305
Korssittande flickan som statyett <i>Suzanne Lundvall</i>	309
Författarförteckning	312

Jubileumsåret

Varför gör di på detta viset?

John Fürstenbach

GIH fyller 200 år och det ska firas. Uttalandet kan tyckas självklart, men om man ska skapa ett program för ett 200-års firande uppstår ändå frågan om vad som ska uppnås med den manifestationen. GIH:s styrelse avsatte en ram på 5 miljoner kronor för aktiviteter och då finns rimligen också ett syfte bredare än att markera arvet från Ling och GCI.

GCI och GIH är båda välkända förkortningar, men kunskaperna om GIH är svaga i det omgivande samhället. Den starka bild av GIH som finns bland dem som kommit i kontakt med högskolan kontrasterar mot en stor okunskap hos den bredare allmänheten. Ling är känd av den äldre generationen som skapare av skolgymnastiken, men GCI-gymnastikens internationella spridning och dess betydelse som bakgrund till dagens sjukgymnastik, idrott och folkhälsokunnande är mindre bekanta. Överraskande många tror att GIH finns på Bosön. Inte lika överraskande är det få som vet vad som hänt med GCI; det försvann ju på 60-talet, även om ända in i 2000-talet gymnastikdirektörer verksamma i skolor och idrottsliv direkt eller indirekt påmint om att det funnits. Den korssittande flickan vid Sergels torg är känd av många, men få har tagit reda på varför hon sitter där.

Det är alltså få som vet att GIH ligger bakom Stadion. Både geografiskt sedan 1945 och historiskt från början av 1900-talet. GCI:s ledning tog en stor del av ansvaret i anordnandet av Stockholmsolympiaden 1912.

2013 är GIH i sin nuvarande form en ung organisation. Frigörelsen från högskolan för lärarutbildning skedde 1992, överföringen av de medicinskt orienterade delarna från KI skedde tio år senare och 2011 lämnade Stockholms universitet helt över lärarutbildningen i idrott till GIH. Även om det är delar som samverkat sedan länge, finns det en del kvar innan det uppstått en samlad ny högskolekultur.

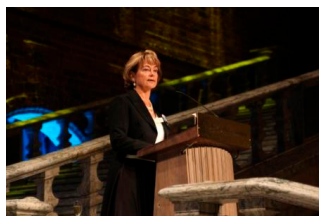
Ett jubileum ger bättre möjligheter att nå ut med budskap än under ett normalt år. Aktiviteterna under 2013 skulle därför tjäna att – med dagens språkbruk – förstärka GIH:s varumärke. Syftet var

- att inom vetenskaps- och idrottssamhällena öka kännedomen om GIH och GIH:s verksamhet
- att förstärka GIH:s forskares kontaktnät
- att förstärka stockholmarnas och politikernas medvetenhet om GIH:s existens och verksamhet
- att förstärka GIH:s externa kontakter
- att förstärka GIH:s interna identitet
- att långsiktigt förstärka GIH:s finansiella bas

Planeringen under början av 2012 inriktades till stor del på att precisera vilka skrifter som skulle tas fram och på planering av inomvetenskapliga konferenser och formella festligheter. Vi började också diskutera arrangemang riktade till allmänheten. Under hösten ökade saktat intresset för jubileumsaktiviteter och flera aktiviteter inriktade mot allmänheten kunde definieras.

Festerna

Den 17 januari invigdes formellt den nya huvudbyggnaden. Inflyttningen skedde under sommaren 2012, men vid invigningen fanns ännu inredningsdetaljer och byggnadsfunktioner som behövde finjusteras.

Invigning Lena Adelsohn Liljeroth.
Foto: John Dunell, GIH.

Invigningstalare var rektor Karin Henriksson Larsén, Sten Wetterblad från Akademiska hus, Konstrådets direktör Magdalena Malm, studentkårens ordförande Andree Nienkerk samt kultur- och idrottsministern Lena Adelsohn Liljeroth som också klippte av ett band till nybyggnadsdelen. Bandet i duvblått med vita och gula revärer kom igen i form av

band på de medaljer som delades ut vid jubileumsfesten. Inbjudna gäster var personer från myndigheter, organisationer, näringsliv och högskolorna i Stockholm. Efter en liten buffé i Lingbaren tillsammans med GIH:s personal fick de njuta av ett fyrverkeri avfyrat från tennisplanen. Med det fyrverkeriet var också jubileumsåret invigt.

Akademiska högtidligheter används inte bara för att stärka den interna identiteten och samhörigheten inom högskolesektorn. De är också utmärkta tillfällen att förstärka ett lärosätes externa kontakter. Jubileumsfesten anordnades den 4 maj i Stockholms stadshus. Den började i Blå hallen med en akademisk ceremoni samt en bankett och slutfördes med dans i Gyllene salen.

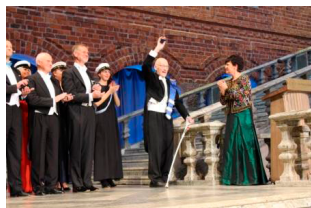

Studenterna underhöll gästerna med körsång under ledning av rytmiklärare Anna Rosén och exempel på kroppsövning genom decennierna. Här linggymnastik. Foto: John Dunell, GIH.

Blå hallen var dukad för 530 personer. Av dem var i runda tal 140 personer inbjudna gäster, 80 var anställda vid GIH som hade med sig 60 gäster, 110 var alumner med sällskap och 140 var studenter med sällskap.

Under ceremonin och banketten gjorde studenter urklass L34 fyra uppvisningar med koreografier på olika teman. Till dansen spelade KMH Jazz Orchestra, ett storband bestående av studenter (och några få lärare) ur Kungl. Musikhögskolans jazzinstitution.

Vid själva ceremonin installerades professorerna Peter Schantz, Mats Börjesson, Eva Blomstrand och Håkan Larsson. Dessa fick utöver diplom också var sin guldmedalj. Guldmedaljer fick också de äldre professorerna Kent Sahlin, Per Nilsson, Alf Torstensson, Lars-Magnus Engström, Björn Ekblom och P.-O. Åstrand. Eva Andersson och Suzanne Lundvall de första av högskolan utsedda docenterna fick silvermedaljer. Bronsmedalj tillsammans med hatt, diplom och ring fick hedersdoktorn Pia Sundhage, GIH:s första hedersdoktor.

P.-O. Åstrand får sin guldmedalj av rektor Karin Henriksson Larsén.
Foto: John Dunell, GIH.

Vid midnatt hade vi nått söndagen den 5 maj, den dag då Karl XIII undertecknade beslutet om ett uppdrag till P H Ling. Det firades med att rektor utbringade en skål, sedan följde GIH-dansen och sällskapsdans fram till klockan 01.00.

På söndagens eftermiddag hade rektor en liten mottagning i Lingbaren där presenter överlämnades från Blekinge tekniska högskola, Ivar Berg-Sørensen m fru (f.d rektor vid Danmarks højskole for Legemsøvelser), Malmö högskola, Norges idrettshøgskole, Svenska Gymnastikförbundet, Riksidrottsförbundet och Örebro läns museum.

Mottagningen avslutades med att rektor som ett tack till GCI:s grundare lade ned en blomsteruppsättning vid Lingstatyn.

Presenter med anledning av jubileet överlämnades på annat vis av Högskolan i Halmstad, Dans- och cirkushögskolan, Göteborgs universitet och Nationella forskarskolan i idrottsvetenskap.

Skrifterna

Inom GIH initierades tre skrifter: en översiktlig presentbok, en vetenskaplig belysning av utvecklingen av verksamheten vid GCI/GIH och en beskrivning av GIH:s utveckling under de senaste 25 åren. Därtill kom att Anders Ottosson vid Göteborgs universitet önskade knyta sin bok *Gymnastik som medicin*, som behandlar sjukgymnastikens historia, till GIH:s jubileum. Skrifterna bidrar till att dokumentera GIH:s verksamhet och historia. Avsikten är också att spridningen av dem ökar kunskaperna om idrottsvetenskapen och GIH.

I en presentbok *GIH 200 år – svensk kunskap, hälsa och kraft* ges på 50 sidor en överblick av GCI/GIH:s historia, forskning och utbildning. Boken trycktes i 3 000 exemplar och delas ut till dem som deltar i aktiviteter under jubileumsåret. Den ska också finnas tillgänglig som gåva

till gäster vid GIH eller värdar för besök från GIH under några år efter 2013.

Redaktörerna Hans Bolling och Leif Yttergren har sammanställt antologin *200 år av kroppsbildning* som trycktes i 1 000 exemplar. Antologin omfattar 290 sidor med 10 vetenskapliga artiklar som ger olika aspekter på GIH:s historia, gymnastik och idrottsvetenskap. Artikelförfattarna är verksamma både inom och utanför GIH. Boken presenterades vid en "release" den 18 april på GIH.

Den bok som nu ligger i läsarens hand har i uppdrag att beskriva de senaste 25 årens utveckling vid IH/GIH. Dess föregångare, som publicerades till 175-årsjubileet, täcker väl GCI/GIH:s utveckling fram till 1988. De senaste 25 åren är emellertid väl så händelserika som tiden dessförinnan, från att ha varit en institution inom högskolan för lärarutbildning i Stockholm till att bli ett självständigt lärosäte med rätt att ge doktorsexamen. Utöver böckerna producerades också en annonsfinansierad bilaga till Dagens Nyheter.

Konferenser och seminarier

Konferenser och seminarier är väl ägnade att förstärka GIH:s forskares kontaktnät och förlagda till GIH ökar de också kännedomen om GIH och GIH:s verksamhet, besökarna kommer snart underfund med att de inte ska till Lidingö, utan bara till Lidingövägen bakom Stadion. Inom våra lärares nätverk anordnas regelbundet återkommande konferenser eller seminarier. 2013 förlades flera av dessa till GIH.

Förstå dina drivkrafter, Svensk idrottspsykologisk förenings konferens den 24 april samlade cirka 150 deltagare med amerikanska, engelska och svenska talare.

Sambällsplanering som stimulerar till fysisk aktivitet var slutkonferensen i ett projekt som drevs av Boverket enligt ett regeringsuppdrag. Professor Peter Schantz från GIH deltog i projektet och tog initiativet till att konferensen förlades till GIH. Den samlade cirka 160 personer som normalt inte ingår i GIH:s nätverk, främst arkitekter och planeringsansvariga i kommuner.

Idrottslärarstämman är Idrottslärarföreningens möte som äger rum vartannat år, den hölls nu den 3-4 maj på GIH samordnad av Karin Re-

delius. Stämman hade 138 deltagare och avslutades med karnevalståget till Kungsträdgården.

Urban nature: inclusive learning through youth work and school work var titeln på det årliga seminarium som The European Institute for Outdoor Adventure Education and Experiential Learning (EOE) höll vid GIH med Erik Backman som ansvarig. EOE är ett europeiskt nätverk av yrkesverksamma med inriktning på sociala förhållanden och ungdom, lärare och annan undervisande personal, akademiker och studenter.

GIH:s idrottsmedicinkonferens anordnades i samverkan med Capio Arthro Clinic och Centrum för idrottsskadeforskning vid KI den 17-18 oktober. Konferensen riktade sig till dem som arbetar inom idrott, fysisk aktivitet och hälsas område.

Idrotts- och hälsokonventet hör också de årliga händelserna på GIH. Det är en fortbildningsaktivitet för idrottslärare som bedrivs under studiedagar som regelmässigt är förlagda till vecka 44.

SVEBI-konferensen är Svensk förening för beteende- och samhällsvetenskaplig idrottsforskning's årligen återkommande konferens, som alltså under jubileumsåret förlades till GIH.

Inom högskolan finns också ett antal *specialistnätverk*. Tre av dessa träffades under året på GIH, nämligen de som består av bibliotekarier, VFU-handläggare samt Lärarutbildningskonventet.

Publika evenemang

Under jubileumsåret anordnades 6 större publika arrangemang. Två av dem är årligen återkommande vid GIH, Öppet hus och Konventet. De öppna föreläsningarna genomfördes i sedvanlig ordning. Fyra nyheter tillkom under året (1) Pröva på för sportlovslediga barn, (2) Forskarstafetten, (3) Karnevalen och (4) Forskarfredag.

Pröva på var nyckelordet för aktiviteter för sportlovslediga barn i förskola och grundskola. Syftet var att ge barnen möjlighet att lära känna mindre vanliga idrotter och aktiviteter med studenter som instruktörer. En sekundär effekt skulle vara att föräldrar och politiker skulle bli mer medvetna om GIH:s existens. Anslutningen av barn blev inte så stor som vi hoppats, men Eva Fors ansträngningar att organisera ett bra program uppskattades verkligen av dem som deltog.

Den 8 mars genomfördes en *Forskarstafett* med genusperspektiv. Dagen fylldes av korta föreläsningar, i huvudsak givna av lärare vid GIH. Utbildningsradion spelade in hela dagen och den sändes på Kunskapskanalen i olika versioner under mars och april.

Öppet hus är en rekryteringsaktivitet som riktar sig till ungdomar på gymnasiet. Det genomförs årligen i mars. Öppet hus 2013 fick någon ytterligare glans av 200-årsjubileet och hade 750 besökande elever.

Karnevalen var den stora publika manifestationen. Med en ledarbil och poliseskort rörde sig ett karnevalståg med studenter och andra som deltar i GIH:s verksamhet (bl.a. ett stort antal äldre som deltar i ett hälsoprojekt) med GIH:vimplar och banderoller nedför Sturegatan, uppför Kungsgatan, in på Sveavägen och fram till Sergelrondellen där rektor och studentkårens ordförande lade en blomsterkrans runt halsen på den kors sittande flickan. Karnevalståget fortsatte sedan nedför Hamngatan till Kungsträdgården där studenter ur L2 gjorde en uppvisning.

Forskarfredag anordnades den 23 september som en del av stiftelsen Vetenskap och allmänhets evenemang med samma namn. Centrum för idrottsforskning (CIF) samarbetade med GIH i ett evenemang med temat Träning och hälsa för äldre. Programmet omfattade tester, träningspass och samtal med forskare och avslutades med en panel av typen "Fråga Lund".

Stora gåvor och sponsring

Avsikten var att utnyttja jubileumsåret också för att driva en kampanj för att få gåvor och donationer som stöd för GIH:s verksamhet. De inledande sonderingarna visar på att det finns ett externt intresse för att stödja GIH, men i den ekonomiska osäkerhet som rådde under 2012 och 2013 bedömdes det inte som meningsfullt att driva en kampanj med stor kraft. Den grund som lades ska dock utnyttjas för fortsatta ansträngningar.

Minnessaker

Vid ett jubileum ska det finnas minnessaker. Minnessakerna valdes med två olika utgångspunkter. Dels handlade det om minnessaker i traditionell mening, saker som kan sparas och påminna om det upplevda jubileet, dels om att understryka 2013 som ett jubileumsår. Syftet med minnessakerna är att bidra till GIH:s synlighet externt och till den interna upplevelsen av jubileumsåret.

Den traditionella julgåvan förstärktes med anledning av jubileet och utgjordes av ryggsäckar med tryck GIH 200år. De tjänar förhoppningsvis båda syftena, god synlighet och bestående för några år framåt. Än mer bestående bör "medaljkompasserna" kunna bli.

Mer relaterat till året var kaffemuggar, pennor och block med 200-årslogotypen. Konferensdeltagare fick penna, block, en vattenflaska och presentationsboken i en för året anskaffad konferenskasse. Talarna fick en förstahjälpensats, medaljkompasser och/eller antologin 200 år av kroppsbyggnad.

Som funktionärströjor vid Öppet hus anskaffades gula funktionströjor som blev så populära att alla i personalen fick var sin. Succén fortsatte och de gula tröjorna blev synliga även på höstens konferenser och publika aktiviteter.

Summering

Minst 3 000 personer har aktivt tagit del i jubileumsaktiviteterna som medverkande eller publik. Tre böcker med en sammanlagd upplaga på ca 5 000 exemplar har tryckts och den här föreliggande är den fjärde. Under våren har UR gjort tre produktioner från GIH: Forskarstafetten, Boverkets konferens och Idrottslärarstämman.

De som GIH har nått på detta sätt liksom åskådarna som stannade upp när karnevalståget passerade har blivit påmind om GIH:s existens och kvaliteter. Men mycket återstår innan GIH är en självklarhet i Stockholmarernas tänkande runt fysisk aktivitet och hälsa.

Referenser

- Bolling, H & Yttergren, L. (2013). *200 år av kroppsbildning* – Gymnastiska Centralinstitutet/Gymnastik- och idrottshögskolan 1813-2013. Stockholm: GIH.
- Fürstenbach, J. (2013). *GIH 200 år – svensk kunskap, hälsa och kraft*. Stockholm: GIH.
- Ottosson, A. (2013). *Gymnastik som medicin - berättelsen om en svensk exportsuccé*. Stockholm: Atlantis.